

Sammenslutningen af Videnspædagogiske Aktivitetscentre i Danmark

Ny retning for VPAC

I Danmark er vi begunstiget med 15 Videnspædagogiske Aktivitetscentre (VPAC), som både spiller en vigtig rolle for alternativ og interaktiv formidling i uddannelsessystemet og som kulturattraktioner med stor betydning for lokalt engagement og turisme.

Daværende børne- og undervisningsminister Pernille Rosenkrantz-Theil benævnte os på Folketingets talerstol i 2020 som ”kernestof i forståelsen af, hvad det er, det danske samfund er gjort af”. Det arbejder vi hver især med at leve op til, hver eneste dag.

Vi er fordelt over hele landet, hvor vi gør svært tilgængelige emner inden for natur, videnskab og historie håndgribelige og forståelige – blandt andet for de flere end 235.000 skoleelever, der årligt besøger os og modtager undervisning.

De enkelte VPAC-institutioner er i høj grad kendt i den brede offentlighed, selvom vi sjældent benytter betegnelsen ”Videnspædagogiske Aktivitetscentre”. Jeg vil vove at påstå, at de fleste i Danmark har en relation til os, enten fordi de selv eller deres børn har besøgt os. Knap 1,7 millioner gæster lagde vejen forbi et VPAC i 2022.

De fleste VPAC-institutioner møder samtidig stærk opbakning fra den lokale kommune, og fonde har for længst fået øjnene op for os og støtter os markant.

2022 var på mange måder en tilbagevenden til normalen med genåbningen i februar, der afløste næsten to år med nedlukninger og restriktioner. Det har været to hårde år med usikkerhed og en presset økonomi, men nu kan vi løfte blikket fra overlevelse til udvikling.

I 2023 besluttede foreningen på en enig generalforsamlingen at blive en del af DI, så vi kan tale med en endnu stærkere politisk stemme. Det skal der til, så vi kan styrke VPAC-institutionernes vilkår.

Det starter med at afskaffe den årlige to procents besparelse (omprioriteringsbidraget) på vores statslige tilskud, som andre kulturinstitutioner er fritaget for, og det fortsætter med en markant forhøjelse af det årlig driftslignende tilskud fra staten. Derudover er vi også optaget af at blive en endnu mere aktiv medspiller på relevante dagsordener som for eksempel aktiv læring, trivsel og den kulturpolitiske agenda. Og vi har meget at bidrage med, når dagsordenen handler om at styrke børns og unges interesse for eksempelvis STEM-fag, håndværk, historie, biodiversitet og bæredygtighed.

Det er derfor med den største optimisme, at vi nu samler op på det forgangne år i denne årsregulering, og samtidig ser frem mod de mange muligheder for at løfte og udvikle vores formidling. Til glæde for videbegærlige børn og voksne i alle aldre.

God læselyst

Formand Kim Gladstone Herlev
Adm. direktør for Experimentarium

Hvad er VPAC?

VPAC (Videnspædagogiske Aktivitetscentre) er statsanerkendte institutioner i Danmark, der specialiserer sig i aktiv og interaktiv vidensformidling til både offentligheden og skoler. VPAC-institutionerne spiller en vigtig rolle i undervisningen på skoler og gymnasier landet over, ved at tilbyde en unik og engagerende læringsmetode, som appellerer til børn og unge. De er dermed kommunikationsled mellem borgere, uddannelsesinstitutioner og forskningsinstitutioner. VPAC-institutionerne er samtidig kulturattraktioner med både lokal, regional og national tiltrækningskraft, som spiller en vigtig rolle i turisme og oplevelsesøkonomien.

VPAC-institutionerne spænder over hver deres selvstændige formidlingsområder, men alle er karakteriseret ved en konstant stræben efter dynamik, udvikling, og publikums involvering. Institutionerne prioriterer kvalitetsudvikling og aktualitet med fokus på udviklingsopgaver. Desuden skal VPAC-institutionerne og deres aktiviteter opretholde en international standard og vække international interesse.

Fælles for VPAC-institutionerne er, at de ikke kan defineres som traditionelle samlinger og derfor ikke modtager støtte under for eksempel Museums- eller Zoo-lovgivningen.

De 15 institutioner dækker to omfattende vidensfelter:

Naturvidenskab og naturviden

Disse VPAC-institutioner yder en stor formidlingsindsats for at øge naturvidenskabsinteresse blandt børn og unge i Danmark samtidig med at flere af institutionerne formidler oplevelser og viden om unik dansk natur.

VPAC-institutioner der formidler indenfor disse områder er:

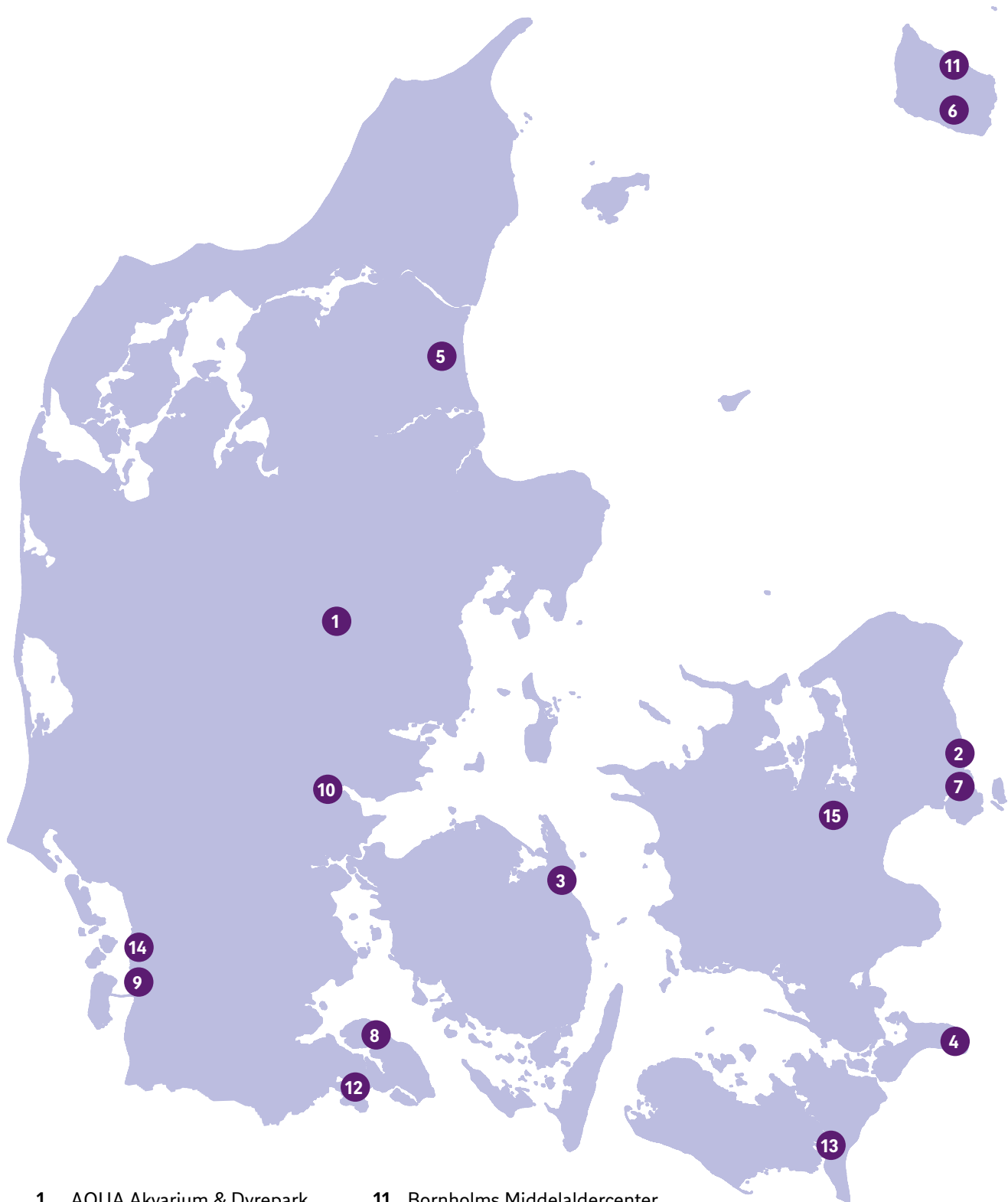
- AQUA Akvarium & Dyrepark
- Experimentarium
- Fjord & Bælt
- GeoCenter Møns Klint
- Lille Vildmosecentret
- NaturBornholm
- Planetarium
- Universe
- Vadehavscentret
- Økolariet

Historie- og kulturviden om Danmark

Tilsammen formidler disse institutioner hovedtræk i danmarkshistorien og dens kulturarv fra stenalderens, jernalderens, vikingetidens og middelalderens livsforhold, til 1800-tallets dansk-tyske krige om Danmarks sydgrænse.

VPAC-institutioner der formidler indenfor disse områder er:

- Bornholms Middelaldercenter
- Historiecenter Dybbøl Banke
- Middelaldercentret
- Ribe Vikingecenter
- Sagnlandet Lejre

1	AQUA Akvarium & Dyrepark	11	Bornholms Middelaldercenter
2	Experimentarium	12	Historiecenter Dybbøl Banke
3	Fjord&Bælt	13	Middelaldercentret
4	GeoCenter Møns Klint	14	Ribe VikingeCenter
5	Lille Vildmosecentret	15	Sagnlandet Lejre
6	NaturBornholm		
7	Planetarium		
8	Universe		
9	Vadehavscenret		
10	Økolariet		

Foreningen

Alle 15 Videnspædagogiske Aktivitetscentre er samlet i foreningen Sammenslutningen for Videnspædagogiske Aktivitetscentre i Danmark (VPAC), der er en selvstændig medlemsforening i Dansk Industri.

Foreningens formål er at styrke fællesskabet mellem VPAC-institutionerne i Danmark og at synliggøre institutionernes indsats for at formidle viden og indsigt i natur, historie og videnskab gennem lærerige, praktisk orienterede og udfordrende aktiviteter for alle sanser.

Medlemmer af foreningen er virksomheder der modtager støtte fra Undervisningsministeriets pulje Tilskudsordningen for Videnspædagogiske Aktivitetscentre på finanslovens § 20.89.03.30.

Bestyrelse

Foreningen ledes af en bestyrelse bestående af medlemmer, der afspejler de Videnspædagogiske Aktivitetscentre emnemæssigt ud fra to faglige kategorier "natur" og "kultur".

Bestyrelsen består af følgende medlemmer pr. oktober 2023:

- Adm. direktør Kim Gladstone Herlev, Experimentarium (formand)
- Leder og dramaturg Christin Clausen, Ribe Vikingecenter
- Direktør Jane Lindedam, Bornholms Middelaldercenter
- Direktør Kim Kock-Hansen, NaturBornholm
- Direktør Klaus Melbye, Vadehavscentret
- Adm. direktør Mette Broksø Thygesen, Planetarium
- Direktør Lars Holten, Sagnlandet Lejre (suppleant)

Besøgstal

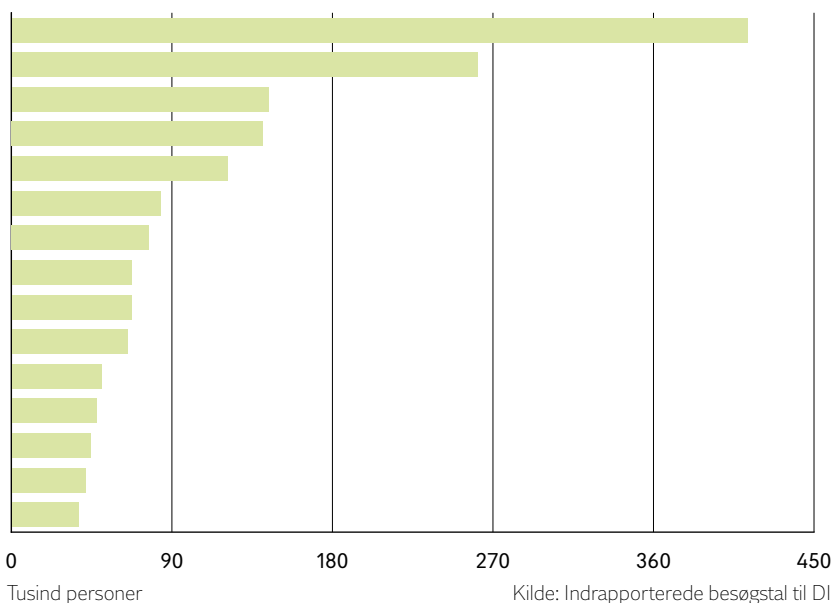
Besøgstallet er en afgørende faktor for alle Videnspædagogiske Aktivitetscentre, både for at realisere VPAC-institutionernes mission om at involvere og skabe læring hos så mange som muligt, men også fordi det er en nødvendighed for at balancere økonomien.

De Videnspædagogiske Aktivitetscentre havde i 2022 et samlet besøgstal på over 1,6 mio. Besøgstallene i 2020 og 2021 var påvirket negativt af corona-restriktioner, som blandt andet betød et markant fald i skolebesøg.

I gennemsnit havde hver VPAC 110.000 gæster i 2022. Til sammenligning havde de 97 statsanerkendte museer i 2022 et gennemsnitligt besøgstal på 92.000 gæster. VPAC-institutionerne placerer sig dermed som vægtige kulturinstitutioner i turisme- og kulturlandskabet med en betydelig attraktionskraft.

1.6 mio
gæster besøgte en
VPAC-institution

Samlet besøgstal fordelt på de 15 VPAC'er i 2022

Experimentarium er topscorer på besøgstal med over 412.000 gæster i 2022. Det placerede Experimentarium som den tiende mest besøgte attraktion i Danmark. GeoCenter Møns Klint placerede sig som den anden mest besøgte VPAC med over 260.000 gæster.

Med knap tre ud af fire besøg uden for skolernes sommerferie, er besøg fra gymnasier og skoleklasser en afgørende del af målgruppen udenfor højsæsonen. Det er kritisk for VPAC-institutionernes mulighed for at holde åbent i store dele af året, som forlænger sæsonen til glæde for alle gæsterne. Lejrskoler er således også afgørende hos mange af institutionerne.

VPAC-institutionerne evner særligt at tiltrække børnefamilier, både med mindre og større børn. Det omfatter både de lokale brugere, danske turister og gæster fra udlandet. Cirka en femtedel af alle de besøgende er udenlandske turister.

73 %
af gæsterne kommer uden
for skolernes sommerferie

19 %
af gæsterne over hele året er
udenlandske turister

GeoCenter Møns Klint: Naturarv på verdenskortet

Turister fra 35 forskellige lande gæstede GeoCenter Møns Klint i 2022. Gæsterne kom fra nærmarkeder som Tyskland og Holland, til oversøiske markeder som USA og Australien. Knap halvdelen af gæsterne i udstillingerne var udlændinge. Møns Klint, med sine unikke geologiske forhold, ansøger om at blive optaget som UNESCO Verdensarv i 2024. Klinten er allerede central i en kombineret markedsføringsindsats mellem Visit Sydsjælland & Møn og VisitDenmark.

Ribe VikingCenter: Dansk kulturarv med internationalt publikum

Hele tre ud af fire af Ribe VikingCenters gæster er udenlandske. En af årsagerne er Centrets beliggenhed på ruten mellem grænsen, Danmarks ældste by Ribe og vestkystens feriehusrumråde. Den travle sæson breder sig langt ud over den danske skoleferie og har deltagelse af godt 1.300 frivillige. I rammerne af fem rekonstruerede vikingemiljøer formidles vikingernes kultur og håndværk, og ofte til det internationale publikums forbløffelse behandles sågar følsomme emner som trælle og kristne vikinger.

Experimentarium: Opbygning af brand som international topattraktion

Experimentarium har arbejdet på at opbygge og vedligeholde et stærkt brand, som kan tiltrække børn, unge og voksne. Experimentarium er loyal over for sin sans- og oplevelsesbaserede formidling, der skal skabe forundring og aha-oplevelser. Udstillinger fornyes regelmæssigt, og dygtige unge studerende formidler dagligt via dialog, shows og demonstrationer. Det er kombineret med markedsføring via et bredt spektrum af digitale og analoge kanaler. I 2018 blev Experimentarium kåret som én af verdens 100 bedste og mest innovative oplevelser, der er en rejse værd (TIMES Magazine). Internationalt har det betydet, at flere turister har opdaget attraktionen.

Aktiv formidling

De Videnspædagogiske Aktivitetscentre står for en aktiv og interaktiv vidensformidling på internationalt niveau af vanskeligt tilgængelige emner inden for natur, videnskab og historie.

VPAC-institutionerne er som eksternt læringstilbud et supplement til det formelle uddannelsessystem i Danmark, der tilbyder formidling til en bred målgruppe på tværs af alle aldre. De bidrager således til livslang læring og er en inspirationskilde for alle besøgende.

En væsentlig del af VPAC-institutionernes aktiviteter er målrettet undervisning i grundskolen og ungdomsuddannelserne. Her har centrene uddannede formidlere, som både bistår i den direkte formidling til elever og understøtter skolerne med relevant undervisningsmateriale.

VPAC-institutionerne repræsenterer derfor unikke læringsmiljøer, der udgør et vigtigt alternativ til klasselokalets traditionelle undervisning. Hos institutionerne møder eleverne praksisnær undervisning, der pirrer deres nysgerrighed og giver lyst til læring. De bliver aktive medskabere af egen viden og får i VPAC-institutionernes spændende rammer mulighed for at udfolde nye sider af sig selv sammen med deres kammerater.

VPAC-institutionerne bygger bro mellem forskning og formidling til grundskolen og ungdomsuddannelserne i særdeleshed og borgerne i almindelighed.

VPAC-institutionerne bidrager med nytænkning inden for formidling af natur, videnskab og historie. Her anvendes de nyeste interaktive læringsformer, og gennem arbejdet bidrager centrene med fortløbende udvikling af nye didaktiske metoder. Både blandt centrene selv og i det formelle skolesystem.

Institutionerne spiller også en aktiv rolle i at klæde lærere i grundskolen på til nye typer læringsforløb. Det kan eksempelvis være kurser i undervisningsøvelser rettet mod udendørs naturformidling eller historisk formidling.

12 ud af 15 VPAC-institutioner har i forskelligt omfang afholdt kurser målrettet lærere og studerende i 2022. De fem mest aktive kursussteder blandt institutionerne havde i gennemsnit 274 kursusdeltagere gennem et forløb.

I 2022 besøgte elever fra grundskoler og ungdomsuddannelser VPAC-institutioner svarende til

234.814

skolebesøg

I 2022 var der hos VPAC-institutionerne:

1.742

deltagere på kurser for lærere og studerende

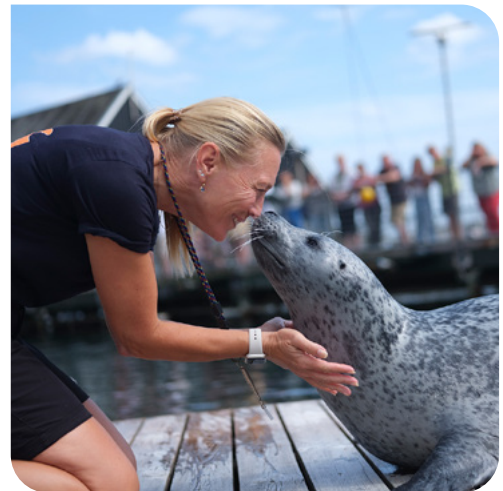

Historiecenter Dybbøl Banke: Mærk historien

På stedet, hvor det hele foregik, får eleverne de autentiske historier, som soldaterne selv skrev dem mellem granatnedslag, eksercits og daglige pligter. Eleverne får mulighed for at se nærmere på våben, udrustning og uniformer, som alt sammen er historisk korrekte. Indretningen af området med skanse, beskyttelsesrum og sovebarakker svarer også nøje til virkeligheden i 1864. Undervisningsforløbene er en passende blanding af film, fortællinger, demonstrationer og hands-on aktiviteter.

Fjord&Bælt: Biologi i praksis

Hvert år besøger gymnasielærere Fjord&Bælt for at gennemgå kurset "Biologiekspirer - biologiformidling", der udbydes gennem SDU. Kurset er et kompetencekursus for lærere, der skal undervise i biologi på gymnasieniveau. Deltagerne introduceres til den form for undervisning Fjord&Bælt tilbyder og forberedes på, at de selv skal undervise gymnasieelever i praktiske biologi-eksperimenter og forsøg. For eksempel kan et forløb indeholde arbejde med krabber, herunder dataindsamling om kønsfordeling, størrelsesfordeling og anatomisk undersøgelse. På dagen deltager også gymnasieelever som deltagerne selv skal undervise ud fra et forløb, som de selv har tilrettelagt.

Universe: Teknologi og naturvidenskab i øjenhøjde

Hos Universe Science Park bliver naturvidenskab og teknologi formidlet gennem læringsoplevelser for både børn og unge. Nysgerrighed og aktiv deltagelse er kernen i alle Universes formidlingsprodukter, og uanset om det er børnehavebørn, der bliver begejstret for naturfænomener i parkens Blå Kube, eller skoleelever der designer og bygger deres egne raketter eller prøver kræfter med programmering af robotter, så er det den hands-on oplevelse med STEM-fagene, som er i fokus.

Økonomi og bæredygtighed

De Videnspædagogiske Aktivitetscentre prioriterer både økonomisk, social, miljø- og klimamæssig bæredygtighed.

263,8 mio. kr.

i samlet omsætning hos
VPAC-institutionerne

Økonomisk bæredygtighed

VPAC-institutionerne drives, som øvrige kulturinstitutioner, med et almen-nyttigt formål med undervisnings- og formidlingspligt og uden afkast. Institutionernes økonomi er først og fremmest baseret på egne indtægter, der hovedsageligt genereres ved salg af entrébilletter og abonnementer, salg af mad og drikkevarer, butikssalg samt møder og arrangementer. Institutionernes skoletjenestevirksomhed udgør en vigtig andel af disse indtægter.

Den samlede omsætning hos VPAC-institutioner i 2022 udgjorde 263,8 mio. kr. Omsætningen er ikke fuldt tilbage på niveau med før corona, hvor der i 2019 var en samlet omsætning på 305 mio. kr. Det svarer til at 2022-omsætningen var på 86 pct. af 2019-niveauet.

Miljø- og klimamæssig bæredygtighed

VPAC-institutionerne har forskellige udgangspunkter for at arbejde med at reducere deres miljø- og klimamæssige aftryk. Nogle er overvejende uden-dørs attraktioner med mindre bygningsmasse og energiforbrug, og andre er overvejende indendørs attraktioner med højere energiforbrug. Flere arbejder strategisk med at reducere deres aftryk gennem eksempelvis certificeringer. AQUA Akvarium & Dyrepark, Experimentarium, Økolariet og Universe er alle certificeret som "Green Attraction".

Derudover spiller VPAC-institutioner med natur som formidlingsområde en helt central rolle i at oplyse om menneskers effekt på miljø, klima og biodiversitet, men også i forhold til at inspirere til bæredygtig adfærd hos såvel børn som voksne.

Social bæredygtighed

VPAC-institutionerne løfter en vigtig samfundsopgave gennem deres arbejde med social bæredygtighed. Flere institutioner er socialøkonomiske virksomheder, hvor arbejdet med at inkludere og støtte personer på kanten af arbejdsmarkedet er en udbredt fællesnævner.

Samarbejdet med kommunerne og andre aktører om særlige jobforløb anvendes i vidt omfang, ligesom institutionerne tilbyder en fod ind på arbejdsmarkedet til både unge, ældre og ufaglærte. Samtidig fokuserer mange institutioner på et stærkt samarbejde med frivillige. Det skaber inkluderende og støttende lokale fællesskaber, der bidrager til den engagerede faglige formidling.

Endelig bidrager de videnspædagogiske aktivitetscentre med at styrke børn og unges trivsel, gennem den aktive og interaktive formidling. Læringsaktiviteterne er fremmende for fællesskaber, og de giver rum for udfoldelse til elever der klarer sig bedre uden for det traditionelle klasserum.

AQUA Akvarium & Dyrepark: Bæredygtighed i både drift og formidling

AQUA Akvarium & Dyrepark har engageret sig aktivt i arbejdet med miljø- og klimamæssig bæredygtighed, hvilket blandt andet demonstreres ved deres ”Green Attraction” certificering. Denne certificering bekræfter parkens forpligtelse til miljøvenlige praksisser og mere bæredygtig drift. AQUA arbejder blandt andet også ihærdigt med at fremme biodiversitet for eksempel gennem deres formidling, hvilket uddanner besøgende i vigtigheden af artsdiversitet og bevarelse af forskellige levesteder. Parkens initiativer og uddannelsesprogrammer inspirerer til bevaring og værdsættelse af den natur, der omgiver os. På den måde engagerer parken sig i bæredygtighed både gennem egen drift, og gennem inspiration til besøgende gennem deres formidling.

Bornholms Middelaldercenter: Social bæredygtighed

Det ligger dybt i Bornholms Middelaldercenters DNA at være en socialøkonomisk virksomhed, da centret netop udsprang af et projekt for langtidsledige. Alle historiske huse på centret er efterfølgende bygget med deltagelse af folk på kanten af arbejdsmarkedet. Resultatet af mere end 20 års virke som sparringspartner for kommunen, jobcenteret og lokalsamfundet, er at centret er en rummelig arbejdsplads hvor mellem 25 – 50 pct. af arbejdsstyrken er udgjort af flexjob-tagere med forskellige psykiske eller fysiske udfordringer. Centret er også hjemsted for flere frivillige foreninger. Det stærke sociale fællesskab gør, at centret kan løfte store events, som f.eks. Middelaldertræffet i uge 29. Her levendegør ca. 300 frivillige historien for mere end 5000 gæster.

FOTO: KAI BROWN

Økolariet: Forandring gennem oplevelser

I Vejle arbejder Økolariet som videns- og oplevelsescenter med formidling om klima, klode og bæredygtighed. Herunder hvordan mennesker påvirker miljøet og klimaet omkring os. Det gør Økolariet gennem deres faste udstillinger og naturvejledning til skoler og institutioner, men også gennem eksempelvis foredrag om energibesparelser eller klimamonster-teatershow for børn. Tilgangen er at stimulere besøgenes nysgerrighed, og derigennem fordr engagement og ejerskab. I sidste ende også med henblik på at motivere og inspirere til at skabe adfærdændring og konkret handling hos gæsterne.

Tilskud

De Videnspædagogiske Aktivitetscentre har til fælles, at de alle modtager et driftslignende tilskud fra Børne- og Undervisningsministeriet, som institutionerne hvert år skal ansøge ministeriet om. Størrelsen på puljen fastlægges i de årlige finanslove. Fra denne pulje modtog VPAC-institutionerne 16,7 millioner kr. i 2022.

I gennemsnit modtog hver VPAC 1,1 millioner kroner i statsligt driftslignende tilskud. Til sammenligning svarer det til mindsteniveauet for tilskud til statsanerkendte museer i 2022, som var på lidt over 1 million kroner.

I 2023 er puljen øget til 17,7 millioner kroner og stiger med regeringens finanslovsudspil for 2024 til 17,9 millioner kroner. Stigningen skyldes pris- og lønregulering, som dog ikke står på mål med den aktuelle inflation og lønudvikling. Reguleringen overstiges ydermere af fortsat beskæring af puljen med omprioriteringsbidrag på 2 pct. Den fortsatte nedskæring står i kontrast til driftsbevillinger til kulturinstitutioner under Kulturministeriets ressort, som blev fritaget for omprioriteringsbidrag med finanslovsaftalen i 2020.

Kommunerne er desuden vigtige bidragsydere til VPAC-institutioner. To ud af tre institutioner modtager driftstilskud fra en eller flere kommuner. Størrelsen på disse tilskud overstiger samlet set den statslige pulje, i det der i 2022 blev ydet 22,3 millioner kroner i kommunale driftstilskud.

De VPAC-institutioner, der modtog driftstilskud fra deres kommune, fik i gennemsnit tildelt 2,2 millioner kroner årligt. Derudover modtog otte VPAC-institutioner i 2022 en række øvrige kommunale bevillinger for sammenlagt 2,2 millioner kroner. Det er eksempelvis særskilte bevillinger til samarbejdsaftaler om undervisningsforløb.

Det statslige driftslignende tilskud udgør dermed 6 pct. af omsætningen. Indregnes de kommunale driftstilskud udgør de samlede offentlige tilskud 15 pct. af omsætningen.

Ulige vilkår

Det kommunale engagement i centrene kan tage flere former. Der er således forskel på om kommunen eksempelvis ejer bygningerne og arealerne, og om der opkræves husleje af centrene. Otte ud af 15 VPAC-institutioner får opkrævet husleje, hvoraf flere heraf har til huse i kommunale bygninger. For disse otte institutioner udgør huslejeudgiften i sig selv næsten 23,5 millioner kroner i alt. For nogle er det sammenfaldende med et kommunalt driftstilskud.

Forskellen i ejerskab er også en af årsagerne til, at der er ulige vilkår mellem VPAC-institutioner med hensyn til fritagelse for grundskyld. Nogle VPAC-institutioner er fritaget på grund af det kommunale ejerskab, og andre er i kommuner hvor kommunen aktivt har valgt at fritage kulturinstitutioner for grundskyld. Tre VPAC-institutioner betaler grundskyld til kommunen, imens de øvrige er helt eller delvist fritaget.

16,7 mio. kr.

i statsligt driftslignende tilskud

22,3 mio. kr.

i kommunale driftstilskud

Vadehavscentret: Skoleklasser i alle aldre besøger verdensarv

Vadehavscentret står for formidlingen af vadehavet som en del af UNESCO's verdensarv. Centret har et tæt samarbejde med Esbjerg Kommune, som blandt andet ejer bygningerne og står for den udvendige vedligeholdelse. Udover driftstilskuddet, betaler Esbjerg Kommune hvert år for besøg fra 100 lokale skoleklasser lige fra børnehaveklasser til 10. klasser. Naturvejledere står klar til at give eleverne en lærerig oplevelse, hvor de får naturen i hænderne med både en udeoplevelse og et besøg i centrets udstillinger og/eller naturskoler. Her er der tid til diskussion og refleksion med både hjertet og med hjernen. Vadehavscentret har i alt 350 skoleklasser inkl. ungdomsuddannelser årligt.

Middelaldercentret: Samarbejde om formidling af håndværk og design

I Nykøbing kan gæster hos Middelaldercentret opleve en levende formidling om livet i en købstad fra middelalderen, med alt fra ridderturneringer til gamle håndværk. Forskning i middelalderligt dagligliv og teknologi bliver både formet og formidlet til turister, børnefamilier og skoleelever. I 2022 har Middelaldercentret i samarbejde med Guldborgsund Kommune afholdt forløb for 4. – 6. klasser i faget Håndværk og Design. Her lærte eleverne at bygge små blider, helt fra research og inspiration, til arbejdstegninger, byggeri og demonstration. Elevernes blider var dermed kopier af Middelaldercentrets egen belejrings- og kastemaskine, som er den største af sin slags i Europa.

NaturBornholm: Overgang fra daginstitution til skole

Som del af NaturBornholms samarbejde med Bornholms Regionskommune, kommer naturvejledere fra NaturBornholm ud og besøger de skolemodne børn i alle regionskommunens dagtilbud, inden de starter i skole. Børnene får naturen mellem hænderne, ud fra en tilgang om at børnenes interesse og nysgerrighed for naturen opmuntres og dyrkes. Det følges op af besøg på skolerne inden sommerferien, og igen efter sommerferien. Hvert år udvikles et Krible Krable tema, hvor hvert barn i hver daginstitution laver en lille ting, der samles med de andre børns ting til et fælles projekt. Dermed bruges naturen til, at overkomme genertheden overfor andre børn fra andre institutioner med.

Fondsstøtte

På linje med andre kulturinstitutioner er de Videnspædagogiske Aktivitetscentre afhængige af fondsdonationer til udvikling af formidlingsrammer, udstillinger, renoveringer og nybyggerier.

Fra 2020 til 2022 modtog de 15 VPAC-institutioner i alt 232 millioner kr. i udviklingsstøtte fra fonde.

Det svarer til en samlet gennemsnitlig årlig fondsstøtte på 77,3 millioner kroner i perioden, og at hver VPAC i gennemsnit modtog 5,1 millioner kroner årligt fra fonde.

Det dækker dog også over en betydelig variation, hvor de tre største modtagere af fondsstøtte i gennemsnit hver modtog 20,8 millioner kroner årligt i perioden. Lidt over 80 pct. af den samlede fondsstøtte i perioden var dermed koncentreret på de tre modtagere til ekstraordinært omfattende projekter. Både mindre og større fondsbevillinger er en nødvendig del af at udvikle centrenes formidling.

Samlet set modtog VPAC-institutionerne i 2022 46,6 millioner kr. i øvrige driftstilskud.

Driftstilskud fra fonde eller øvrige offentlige instanser er mindre udbredt.

Ni ud af 15 VPAC-institutioner modtog øvrige driftstilskud, for i alt 46,6 millioner kroner. Ud af disse er 40,5 millioner kroner tilskud fra private fonde til Universe Science Park.

232 mio. kr.

i udviklingsstøtte fra fonde i
2020 – 2022

Sagnlandet Lejre: Med rødder i fremtiden – Vikingekongens prægtige hal

Velvillig støtte på 76 mio. kr. fra A. P. Møller Fonden og Augustinus Fonden betyder, at børn og voksne i dag kan træde direkte ind i Danmarkshistoriens største bygning fra oldtiden – ”Kongehallen fra Lejre”. Den højloftede hal giver ”syn for sagn”, og alle forstår intuitivt, at vikingerne var innovative entreprenører, håndværkere, designere, digtere, krigere og organisatorer. Den genskabte hal med møbler, dragter, husgeråd og våben som gæsterne ”griber om”, gør det lettere at ”begribe” historiens sammenhænge og udviklinger på godt og ondt. Takket være fondsstøtte får vi vores rødder med ind i fremtiden. De udgør et vigtigt dannelseperspektiv, når nye generationer former fremtiden.

Planetarium: Totalrenovering af den ikoniske planetariekuppel

Få dage efter nedlukningen i marts 2020 straks-igangsatte Planetarium en totalrenovering af Europas største tilfede Planetariekuppel. Projektet på 30 mio. kr. kunne realiseres, idet en række fonde accepterede at flytte deres støtte fra andre planlagte udviklingsprojekter i Planetarium til renovering af kuplen. Gæsterne oplever nu at blive sendt direkte ud på en eventyrlig digital rumrejse med hjælp fra nye 8K laserprojektorer og et digitalt planetariesystem baseret på den nyeste data og billeder fra satellitter. Det 23 meter store omsluttende kuppelærred skaber en magisk oplevelse, som er til stor inspiration for de mange skole- og gymnasieelever, der bliver undervist i Planetarium.

Lille Vildmosecentret: Leg og læring med vandets kraft

Aage V. Jensens Naturfond, Aage V. Jensens Fond og Aalborg Kommune har tilsammen støttet Lille Vildmosecentret med over 15 mio. kr. til udvikling af et nyt formidlingsprojekt – Vandets Kraft. Projektet skal skabe rammerne for centrets formidling af vandets kraft og vandets betydning for dansk natur. Ikke mindst for højmosen, hvor over halvdelen af de tilbageværende højmoser har hjemme i Lille Vildmose. Det sker gennem etablering af nye formidlingsfaciliteter, i form af et stort interaktivt udendørs formidlingsområde, undervisningsfaciliteter, nye parkeringsfaciliteter, børnefilm og en ny landskabsmodel. Alt sammen centrale elementer i at udvide og styrke rammerne for formidlingen gennem leg og læring med hænderne.

Vil du vide mere om de Videnspædagogiske Aktivitetscentre eller foreningens arbejde, er du velkommen til at kontakte os:

Kim Gladstone Herlev

Formand

Mail: kimh@experimentarium.dk

Tlf.: 3927 3333

Mobil: 2287 0793

Henrik Langgaard Lystbæk

Sekretariatsleder

Mail: hely@di.dk

Tlf.: 3377 3957

Mobil: 2284 6867